

УДК 351. 857.379.8

DOI 10.32461/2226-3209.1.2021.229548.

**Цитування:**

Паламарчук С. П., Биркович В. І., Швець І. В. Формування соціокультурних традицій в Ужанському національному природному парку. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал.* 2021. № 1. С. 37-40.

Palamarchuk S., Byrkovych V., Shvets I. (2021). Formation of socio-cultural traditions in Uzhansk National Nature Park. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 1, 37-40. [in Ukrainian].

**Паламарчук Світлана Петрівна,**  
кандидат сільськогосподарських наук, доцент,  
доцент кафедри екології агросфери та  
екологічного контролю  
Національного університету  
біоресурсів і природокористування України  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9083-6850>  
spal@i.ua

**Биркович Віктор Іванович,**  
кандидат наук з державного управління,  
доцент,  
Ужанський національний природний парк  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2263-9895>  
byrkovych.v@gmail.com

**Швець Ірина Владиславівна,**  
кандидат біологічних наук,  
в.о. завідувача кафедри дизайну і технологій,  
Київського національного університету  
культури і мистецтв  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1508-6364>  
iradesign@ukr.net

## **ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ В УЖАНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРИРОДНОМУ ПАРКУ**

**Мета** робот полягає у дослідженні формування соціокультурних традицій як ефективного механізму, за допомогою якого буде збережено культурний духовний і матеріальний досвід попередніх поколінь, а також відтворення етнокультурних цінностей в культурній спадщині суспільства. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. **Наукова новизна** одержаних результатів полягає у вивченні формування соціокультурних традицій на базі Ужанського національного природного парку для збереження соціокультурного-досвіду як одного із шляхів розвитку сучасного суспільства. **Висновки.** Враховуючи вище викладене, слід зазначити, що формування у населення соціокультурних традицій на прикладі Ужанського національного природного парку, є однією із складових сучасного розвитку культури, яка відіграє вагомую роль у збереженні духовного та матеріального досвіду попередніх поколінь. Туристичні культурно-просвітницькі заходи спрямовані створення всебічних умов для формування особистості, самореалізації духовного потенціалу людини. Соціокультурні традиції формуються не лише надбанням історичного культурного досвіду, але й сучасними соціокультурними практиками, якими послуговуються люди, саме від цього буде залежати формування гармонійного суспільства.

**Ключові слова:** культура; суспільство; національні парки; соціокультурні традиції, рекреаційно-туристичний потенціал.

*Palamarchuk Svitlana, Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor of the Department of Agrospher Ecology and Ecological Control of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine; Byrkovych Viktor Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Uzhansky National Nature Park; Shvets Iryna Candidate of Biological Sciences, Acting Head of the Department of Design and Technology, Kyiv National University of Culture and Arts*

### **Formation of socio-cultural traditions in Uzhansk National Nature Park**

**The purpose of the article** is to study the formation of socio-cultural traditions as an effective mechanism through which to preserve the cultural, spiritual, and material experience of previous generations, as well as the reproduction of ethnocultural values in the cultural heritage of society. **The methodology** consists of the application of general scientific and special research methods. **The scientific novelty** of the obtained results lies in the study of the formation of socio-cultural traditions on the basis of Uzhansky National Nature Park for the preservation of socio-cultural experience as one of the ways of development of modern society. **Conclusions.** Given the above, it should be

---

© Паламарчук С. П., 2021

© Биркович В. І., 2021

© Швець І. В., 2021

noted that the formation of socio-cultural traditions in the population on the example of Uzhansky National Nature Park, is one of the components of modern cultural development, which plays an important role in preserving the spiritual and material experience of previous generations. Tourist cultural and educational activities are aimed at creating comprehensive conditions for the formation of personality, self-realization of the spiritual potential of man. Socio-cultural traditions are formed not only by the acquisition of historical-cultural experience, but also by modern socio-cultural practices used by people, and the formation of a harmonious society will depend on this.

**Key words:** culture; society; national parks; socio-cultural traditions; recreational and tourist potential.

Актуальність теми дослідження. Соціокультурні традиції – складова соціокультурного простору. Незважаючи на багатовікові рубежі часу, сучасні традиції нашого суспільства, яке характеризується наявністю масових комунікацій, і традицій давніх часів мають спільні риси, тобто вони зберігають і транслюють досвід історичного розвитку суспільства [6]. Соціокультурна сфера визначається як історично і соціально зумовлене ставлення людини до природи, суспільства і до самої себе. Кожний тип культури є неповторним світом, який побудувало людське сприйняття дійсності і самої себе. Парки відносяться до такого типу соціально-культурних інститутів, головними функціями яких є рекреація, організація масового відпочинку та розваг, проведення інформаційно-освітньої та фізкультурно-оздоровчої роботи серед населення міста, району, найближчих житлових масивів [1]. Дозвілля визначається як діяльність людини у вільний час з метою рекреації, відпочинку, саморозвитку, самореалізації. Якість дозвілля, його форми та зміст є важливим показником як рівня культури окремої особистості, так і рівня соціокультурного розвитку кожного конкретного суспільства. В різних регіонах склалися свої специфічні традиції та умови відпочинку, які визначаються загальним характером соціально-економічного, суспільно-політичного розвитку країни та особливостями її культурної ментальності [4].

У соціокультурній сфері відображена міра володіння культурним надбанням суспільства і застосування його у соціальній діяльності окремого індивіда, конкретної соціально-професійної групи та суспільства в цілому. Суспільство не може існувати без системи позитивних соціокультурних цінностей, а людина не може формуватися без соціокультурних традицій, тому вивчення впливу соціокультурної сфери на формування особистості є важливим питанням сьогодення [5]. Соціокультурна діяльність визначається як культурна діяльність соціальних суб'єктів щодо створення культурних цінностей, розвитку здібностей індивідів та обслуговування їх творчої діяльності,

комунікації – поширення, збереження і суспільного використання всіх видів культурних цінностей [2].

Аналіз досліджень і публікацій. Серед науковців, які займаються вивченням традицій, можна назвати таких українських авторів: Т. Андрущенко, В. Горбатенка, О. Забужко, М. Філіпп'єв, А. Могбльного, Ю. Оборотова; дослідження соціокультурних цінностей викладено в працях М. Батунського, М. Кагана, О. Шпенглера. Вчені розглядають соціокультурні традиції суспільства з позиції їх цілісного осмислення та виявлення характеристик, які є загальними для всіх і, в той же час, унікальними для кожного окремого суспільства.

Метою статті є формування у суспільстві соціокультурних традицій як ефективного механізму, за допомогою якого буде збережено духовний і матеріальний досвід попередніх поколінь, а також відтворено найцінніше в культурній спадщині суспільства.

Виклад основного матеріалу. Історія створення Ужанського національного природного парку є доволі тривалою і складною. Вона свідчить про розуміння вже в ХІХ ст. далекоглядними натуралістами значення територіальної охорони природи не лише для збереження зникаючих видів флори та фауни, але й для підтримання екологічного балансу при зростаючому впливі людини на природне середовище. Враховуючи пропозиції українських та зарубіжних вчених та потребу збереження у Східних Бескидах унікальних природних ландшафтів, їх оригінальної флори і фауни, в 1974 році був створений ландшафтний заказник республіканського значення «Стужиця». За пропозицією національних комітетів МАБ ЮНЕСКО трьох країн у 1998 році був офіційно затверджений Польсько-Словацько-Український біосферний резерват «Східні Карпати», який включає з української сторони Ужанський національний природний парк. Парк розташований у західній частині Закарпаття в басейні річки Уж і простягається з південного заходу від с.Забродь на північний схід до Ужоцького перевалу. Рекреаційно-туристичний потенціал

Ужанського парку досить великий. Населені пункти розташовані в мальовничих гірських долинах, сполучені залізницею і шосейними дорогами, тому легкодоступні, а також відділені від промислових підприємств. У гірських селах збереглися традиційний побут, ремесла, культура, кухня [3].

Кожного року на весні в парку проводиться традиційне свято «Збережемо традиції краю». В рамках свята проводяться майстер-класи з традиційного ковальства та ткацтва, виступи народних фольклорних колективів. Науковці парку знайомлять молодь з історією рідного краю, його традиціями, проводять майстер класи по виготовленню мотик, знайомлять присутніх з історією кузні, технікою та технологією ковальської справи. Учасники заходу також мають нагоду прослухати низку лекцій різної тематичної спрямованості. На святі свої майстер класи проводять майстрині ткацтва і показують роботу на ткацькому станку, виготовлення побутових речей, незамінних у селянському господарстві. Мета заходу спрямована на інформаційно-роз'яснювальну роботу про культурну спадщину рідного краю, ідентифікацію культурної спадщини, особливо серед молоді.

З метою збереження пам'яток архітектури та вивчення їх історії на території Ужанського національного природного парку проходить для школярів екотуристичний маршрут під назвою «Ужок». Цей маршрут розташований на території Ужанського національного природного парку, на східній межі, по сусідству з природно-заповідними територіями Польщі та Надсянським регіональним ландшафтним парком Львівської області. Запропонований маршрут для школярів розпочинається від туристично-інформаційного центру села Ужок і виходить на вершину Ужоцького перевалу. На початку стежки знаходяться мінеральні джерела, на базі яких до 1914 року успішно діяв санаторно-оздоровчий комплекс. Відомо багато фактів одужання важкохворих пацієнтів з різних куточків світу. Маршрут проходить місцями, з якими пов'язано багато цікавих історичних подій. На маршруті знаходиться джерело, з якого бере початок велика ріка Сян. Найбільшу увагу привертає Ужоцький перевал, висота якого 889 м. У географічному аспекті перевал є вододілом басейнів Балтійського та Чорного морів [7]. Формування соціокультурних традицій у молоді регіону, створення та функціонування різноманітних заходів та об'єктів на території

парку – це все сприяє не тільки екологічному вихованню молоді, а також створенню нових традицій, передачу напрацьованих культурним середовищем цінностей від покоління до покоління, збереженню природної спадщини регіону.

Наукова новизна полягає у вивченні соціокультурних традицій на базі Ужанського національного природного парку для збереження соціокультурного-досвіду як одного із шляхів розвитку сучасного суспільства.

Висновки. Враховуючи вище викладене, можна зазначити, що формування соціокультурних традицій на прикладі Ужанського національного природного парку є однією із складових соціокультурної сфери, яка відіграє величезну роль у збереженні духовного, матеріального досвіду попередніх поколінь. Всі ці заходи спрямовані на створення всебічних умов для формування особистості, самореалізації духовного потенціалу людини. Соціокультурні традиції формуються не лише надбанням історичного культурного досвіду, але й сучасними соціокультурними практиками, якими послуговуються люди, саме від цього буде залежати формування гармонійного суспільства.

#### *Література*

1. Арсеньєва Е. І., Шматків А. С. Культурні ландшафти і традиційна жива культура як ресурс екорозвитку територій Російської Півночі // Регіональні дослідження. Смоленськ. 2005. № 3. С. 21–25.
2. Гиренко І. В., Биркович В. І., Паламарчук С. П. Природоохоронні технології як об'єкт соціокультурного простору. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2019. №3. С.28–31.
3. Звіт за 2020 рік Ужанського національного природного парку. 2020. С. 21–24.
4. Ігнатенко А. О. Культура паркового дозвілля в соціокультурному просторі США. Молодий вчений. 2017. № 4.2 (44.2). С. 34–38.
5. Пономаренко Я. І. Соціокультурний контекст формування особистості. Гуманітарний інститут НАУ. 2018. С. 18–22.
6. Філіппев М. Г., Філіппева О. А. Традиція і механізми збереження і трансляції соціально-культурного та екологічного досвіду. Молодий вчений. 2018. № 12 (64). С. 41–43.
7. Щорічний звіт за 2019 рік Ужанського національного природного парку. 2019. С. 25–31.

*References*

1. Arsenyeva E., Shmatkiv A. (2015). Cultural landscapes and traditional living culture as a resource for eco-development of the territories of the Russian North. *Regional Studies. Smolensk.* № 3. (pp. 21-25). [in Russian].
2. Girenko I., Birkovich V., Palamarchuk S. (2019). Environmental technologies as an object of socio-cultural space. *Bulletin of the National Academy of Management of Culture and Arts. Culturology.* №3. (pp.28-31). [in Ukrainian].
3. Report for 2020 of Uzhansky National Nature Park. (2020). (pp.21-24). [in Ukrainian].
4. Ignatenko A. (2017). The culture of park leisure in the socio-cultural space of the United States. *Young Scientist.* № 4.2 (44.2). (pp. 34-38). [in Ukrainian].
5. Ponomarenko Y. (2018). Sociocultural context of personality formation. *Humanitarian Institute of NAU.* (pp.18-22). [in Ukrainian].
6. Filippov M., Filippova O. (2018). Tradition and mechanisms of preservation and translation of socio-cultural and ecological experience. *Young Scientist,* № 12 (64). (pp. 41-43). [in Ukrainian].
7. Annual report for 2019 of Uzhansky National Nature Park. (2019). (pp. 25-31). [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 16.11.2020  
Отримано після доопрацювання 08.12.2020  
Прийнято до друку 14.12.2020*